
Først og fremst ikke skade

KRONIKK

SIMON ANDRUP

simon.andrup@gmail.com

Simon Andrup er lege ved legevakten i Fredrikstad og ph.d.-stipendiat ved Avdeling for hjertemedisin, Oslo universitetssykehus.

Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir følgende interessekonflikter: Han er styremedlem i Legenes klimaaksjon.

SARA SORAYA ERIKSEN

Sara Soraya Eriksen er lege i spesialisering i allmennmedisin i Kjøpsvik, Narvik kommune.

Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir følgende interessekonflikter: Hun er leder av Legenes klimaaksjon.

Legenes klimaaksjon oppfordrer Legeforeningen til å uttrykke støtte til The Fossil Fuel Non-Proliferation Treaty på landsstyremøtet i juni.

Klimakrisen er vår tids største helsetrussel [\(1, 2\)](#). The Fossil Fuel Non-Proliferation Treaty er et globalt initiativ til en ikkespredningsavtale som skal regulere leting, utvinning og produksjon av fossile energikilder [\(3\)](#). Avtalen har mottatt støtte fra Verdens legeforening (World Medical Association, WMA) og Verdens helseorganisasjon (World Health Organization, WHO). Verdens legeforening oppfordrer også andre til å støtte avtalen. De viser til ikkespredningsavtalen i sin resolusjon om klimaendringer og helse og oppfordrer til å ikke investere i selskaper som utvinner fossilt brensel [\(4, 5\)](#).

Den norske legeforening inkluderer i sitt prinsippprogram at negativ klima- og miljøpåvirkning må bekjempes globalt, nasjonalt og lokalt. De skriver videre at «... vi som nasjonal forening, gjerne i samarbeid med søsterorganisasjoner i andre land, bidrar i det internasjonale arbeidet for å redusere helsekonsekvenser av global oppvarming» [\(6\)](#).

En truet fremtid

Til tross for forskning som viser fare for alvorlige helsekonsekvenser, fortsetter utvinningen av olje og gass. Det rapporteres om økende fossile CO₂-utslipp (7, 8). Klimaendringene resulterer i skogbranner, uttørking av regnskog, tining av permafrost og forsuring av hav, som videre vil generere økt utslipp av CO₂. Slik kan man havne i en ond spiral med akselerert oppvarming. Naturen har allerede mistet evnen til å absorbere vårt overskudd av CO₂ (9).

«Til tross for forskning som viser fare for alvorlige helsekonsekvenser, fortsetter utvinningen av olje og gass. Det rapporteres om økende fossile CO₂-utslipp»

Økt global gjennomsnittstemperatur gir også redusert tilgang på vann, dårlige avlinger og hetebølger. Allerede i 2030 kan to milliarder mennesker havne utenfor den beboelige nisjen, de områdene hvor det er mulig for å mennesker å leve uten omfattende tilpassing, klimaet tatt i betraktning (10). En kaotisk verden med flyktningstrømmer og ressursknapphet er uegnet som premissleverandør for helt grunnleggende helsebetingelser.

I Tidsskriftet nr. 7/2024 skriver sjefredaktør Are Brean at «det er alvor nå» og viser blant annet til 60 000 varmerelaterte premature dødsfall i Europa sommeren 2022 (11). Slutningen om at klimakrisen allerede er her og at den tar liv, har bred evidensbasert støtte. De to største medisinske tidsskriftene, New England Journal of Medicine og The Lancet, har begge viet egne deler av sine publikasjoner til klimaendringer. Leger har tatt til orde for endring, både nasjonalt og globalt (12, 13).

Letevirksomheten må stoppe for å redde liv

Klimaendringene skyldes primært utvinning og bruk av olje. Dette medfører alvorlige negative helseeffekter i form av økt morbiditet og mortalitet hos mennesker. For å minimere lidelse og død må verden holdes innenfor 1,5 graders temperaturøkning, i tråd med Parisavtalen. Dette kan ikke oppnås uten at leting etter og utvinning av nye olje- og gassprosjekter stopper (14).

«Enhver handling – eller passiv aksept – som bidrar til mer utvinning og muliggjør økt bruk av olje, innebærer et aktivt bidrag til mer menneskelig lidelse og død»

Enhver handling – eller passiv aksept – som bidrar til mer utvinning og muliggjør økt bruk av olje, innebærer et aktivt bidrag til mer menneskelig lidelse og død. Dette går imot vår hippokratiske ed om først og fremst å ikke skade eller gjøre urett.

Landsstyremøtet i juni er en ideell mulighet for Legeforeningen til å vise handlekraft i møte med vår tids største helsekrise. En signering av ikkespredningsavtalen fra Legeforeningen vil representere en handling i tråd med den hippokratiske ed, Legeforeningens egne uttalte mål i prinsippprogrammet, og vil vise at vi står sammen med store internasjonale helseaktører som har innsett alvoret.

REFERENCES

1. Atwoli L, Baqui AH, Benfield T et al. Call for emergency action to limit global temperature increases, restore biodiversity, and protect health. *BMJ* 2021; 374: n1734. [PubMed][CrossRef]
2. Bell ML, Gasparrini A, Benjamin GC. Climate Change, Extreme Heat, and Health. *N Engl J Med* 2024; 390: 1793–801. [PubMed][CrossRef]
3. Fossil Fuel Non-Proliferation Treaty Initiative. <https://fossilfuel treaty.org/> Lest 3.9.2024.
4. WMA. WMA statement on divestment of fossil fuels. <https://www.wma.net/policies-post/wma-statement-on-divestment-from-fossil-fuels/> Lest 20.2.2025.
5. Concept Note WMA. A WHA Resolution on Climate Change and Health 2022. https://www.wma.net/concept-note_-a-wha-resolution-on-climate-change-and-health_september-2022/ Lest 20.2.2025.
6. Den norske legeforening. Prinsippprogram 2023-2027. <https://www.legeforeningen.no/om-oss/Styrende-dokumenter/prinsippprogram-2023-2027/> Lest 3.9.2024.
7. Romanello M, Walawender M, Hsu SC et al. The 2024 report of the Lancet Countdown on health and climate change: facing record-breaking threats from delayed action. *Lancet* 2024; 404: 1847–96. [PubMed][CrossRef]
8. Friedlingstein P, O'sullivan M, Jones MW et al. Global carbon budget 2024. *Earth Syst Sci Data* 2025; 17: 965–1039. [CrossRef]
9. Ke P, Ciais P, Sitch S et al. Low latency carbon budget analysis reveals a large decline of the land carbon sink in 2023. *Natl Sci Rev* 2024; 11: nwae367. [PubMed][CrossRef]
10. Lenton TM, Xu C, Abrams JF et al. Quantifying the human cost of global warming. *Nat Sustain* 2023; 6: 1237–47. [CrossRef]
11. Brean A. Det er alvor nå. *Tidsskr Nor Legeforen* 2024; 144. doi: 10.4045/tidsskr.24.07.01. [PubMed][CrossRef]
12. Frøen H. Norske leger varsler om klima. *Tidsskr Nor Legeforen* 2024; 144. doi: 10.4045/tidsskr.24.0366. [PubMed][CrossRef]
13. Braunwald E. Cardiovascular effects of climate change. *Eur Heart J* 2024; 45: 3006–8. [PubMed][CrossRef]

14. Green F, Bois von Kursk O, Muttitt G et al. No new fossil fuel projects: The norm we need. Science 2024; 384: 954–7. [PubMed][CrossRef]

Publisert: 23. mai 2025. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.25.0143

Mottatt 24.2.2025, første revisjon innsendt 4.4.2025, godkjent 8.4.2025.

Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 21. mars 2026.